

Únětické pohřebiště v Opavě – Vávrovicích

Úvod

V letech 2013–2014 bylo ve Vávrovicích, které leží přibližně 5 km SZ od Opavy prozkoumáno rozsáhlé naleziště, na němž bylo odkryto 707 sídlištních objektů a 44 hrobů. Mezi těmito hroby se nacházelo také 13 hrobů náležících únětické kultuře kterým se budeme v tomto referátu věnovat. Z této oblasti se jedná zatím o první naleziště únětické kultury, avšak analogii můžeme spatřovat v polské části Horního Slezska. Mezi zvláštnosti tohoto pohřebiště bychom mohli zařadit pohřbívání na levém i pravém boku, což bychom mohli definovat jako vliv epišňurového kulturního okruhu, jehož hroby byly v těsné blízkosti hrobů únětických (Hlas – Stuchlík – Šín 2017, 39).

Nemůžeme říci, zda bylo toto pohřebiště prozkoumáno celé, protože je možné, že další hroby se mohou nacházet V a SV směrem od zkoumané lokality, avšak i při takové možnosti se bude jednat stále o menší pohřebiště (např. Vliněves 350 hrobů, Rebešovice 83).

Datováním podle keramiky a radiokarbonovou metodou autoři došli k závěru, že pohřebiště ve Vávrovicích je z období BA2 (Hlas – Stuchlík – Šín 2017, 39).

Hrobové jámy:

Hroby byly rozmístěny v nadmořské výšce 267,5 – 269,5 na vrcholu terénní vlny. Všechny hroby byly orientovány směrem JZ-SV, až na malou odchylku u hrobu 12, kde se jednalo o orientaci JJZ-SSV. Jámy měly většinou obdélníkový tvar se zaoblenými rohy. Jejich délka se pohybovala v průměru 224 cm a šířka 141 cm. U dna se průměrná velikost jámy pohybovala mezi 130–216 cm a byly v průměrné hloubce průměr 72 cm pod podloží. Co se týká velikosti, tak pohřebiště jen mírně převyšuje ostatní (např. Těšetice 198x110 cm).

Ve čtyřech hrobech byl pro úpravu hrobové jámy použit kámen, což je pro únětickou kulturu velmi běžné (např. Rebešovice 41,3 %, Těšetice 75,6 %). Co už běžné není je použití velkých říčních balvanů místo lomového kamene. V hrobech se většinou používaly jako obložení stěn (Hlas – Stuchlík – Šín 2017, 50-52).

Co se týká rakví, tak ty jsou již od eneolitu běžnou součástí hrobů a jinak tomu nebylo ani v únětické kultuře. Výzkum ve Vávrovicích nám prokázal minimálně ve 4 hrobech zbytky dřeva, avšak nelze s jistotou říci, zda jde přímo o rakve nebo pouze o dřevěné obložení hrobů. Co autoři článku uvádí jako důkaz toho, že by se tam rakve mohly vyskytovat je nález 3 kamenů v jednom z hrobů, které měly rakev ohraničovat, a zbytky dřeva na dně (Hlas – Stuchlík – Šín 2017, 52).

Co je však na pohřbech z Vávrovic zvláštní jsou záměrně vyhloubené jamky v hrobech. Tyto jamky byly vytvořeny pro určité nádoby, které se v nich nacházely. Jediná

analogie k těmto jamkám je na epišňurovém pohřebišti v Holešově (Hlas – Stuchlík – Šín 2017, 52-52).

Uložení a výbava zemřelých

O uložení nám toho hroby ve Vávrovicích moc neřeknou, protože až na Hrob 5, kde se objevila kostra muže s dítětem, se nacházelo pouze pár kostí jednoho jedince, nebo dokonce někde žádné. U třech koster byla orientace JZ-SV a u dalších třech opačná. Přičemž orientace JZ – SV je na Moravě 2. nejčastější. V oblasti Únětické kultury je pravidlem pohřbívání zemřelých na pravém boku, pouze více na východě, kde přicházeli do styku s lidem z epišňurového kulturního okruhu se pohřbívalo na obou bocích. To by mohla být odpověď na tuto problematiku. Z výbavy se zmíním pouze o jantarových korálcích, kterých bylo na pohřebišti nalezeno 47 (Hlas – Stuchlík – Šín 2017, 54-55).

Sekundární otevírání hrobů

Sekundární otevírání hrobů je v únětické kultuře zcela běžným jevem. Jeho doklady máme jak z území Moravy, Čech, tak i například Rakouska. Je nutné však rozlišovat důvod otevírání hrobů. Tyto důvody známe 3:

- 1) Za účelem pohřbu dalšího jedince
- 2) Za účelem odebrání kovových milodarů
- 3) Za účelem znesvěcení

Ve Vávrovicích docházelo k sekundárnímu otevírání hrobů také, a to dokonce v 76,92 %. U hrobů byly nalezeny šachty druhotného otevření, které cíleně mířily do oblastí hrobové jámy, kde se měly vyskytovat milodary (Hlas – Stuchlík – Šín 2017, 55).

Trepanace lebek

Lebka z hrobu 10 představuje nový důkaz a trepanaci lebek ve starší době bronzové. Zásah po trepanaci byl rovněž nalezen u lebky z hrobu 9. Trepanace se objevují po celém světě od paleolitu po novověk. Na našem území jsou první doklady o trepanacích od pozdního eneolitu až starší doby bronzové. Z období únětické kultury máme dochovaných 15 lebek z území Čech. Velikosti jsou rozličné. Na Moravě nejmenší otvor má v průměru 19 mm a největší je na lebce z Prahy – Malé ohrady, kde měl až 110 x 50 mm. V hrobě 10 měřil trepanační otvor 10,6x9 mm (Hlas – Stuchlík – Šín 2017, 75-77).

Literatura

Hlas, J. - Stuchlík, S. - Šín, L. 2017: Únětické pohřebiště v Opavě-Vávrovicích. Památky archeologické CVIII, 39-88.